

meinen aufrichtigsten Dank auszusprechen für ihre besondere Liebenswürdigkeit, mit welcher sie meine Arbeit durch Mittheilung wichtiger Daten, Literatur und Herbarbehelfen unterstützt haben.

Új növények a Magas-Tátra és közvetlen környékének flórájában s adatok, ezek részletesebb ismeretéhez.¹⁾

Neue Pflanzen aus dem Florengebiete der Hohen-Tatra und ihrer nächsten Umgebung, sowie Beiträge zur ausführlichen Kenntniss ihrer Pflanzenwelt.¹⁾

Irtá : }
Voll : } Nyárády E. Gyula (Késmárk).

(5 szövegekőzti képpel. — Mit 5 Abbildungen).

A Magas-Tátra és környékének növényeit gyűjtve és tanulmányozva, olyan adatok ismeretéhez jutottam, amelyek igazolják, hogy ezen látogatott terület florisztikailag nem teljesen átkutatott s így rajta új dolgokat felfedezni, sok régebbi adatot részletezni, azokat pótolni vagy helyesbíteni még mindig lehetséges. Minden kirándulásunkban tudunk bokrétánkhoz olyan virágokat is illeszteni a Tátra fenséges völgyeiben, amelyeket füvészszem ott még nem látott és amelyeket addig legfeljebb e hegység más részeiben találtak meg.

A következőkben felsorolok olyan növényfajokat is, amelyeknek a Magas-Tátrában, vagy ennek közvetlen környékén való vegetálásáról a florisztikai irodalom nem emlékezik meg, tehát egészen új adatok ezen területre; továbbá olyanokat is, amelyekre egyetlen vagy kevés adatot ismerünk s ezek is részben megerősítésre vagy pótlásra szorulnak.

Ilyenek a következők:

**Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. 1907. év őszén, e növény hatalmasan fejlett példányaít osztogatta egyik tanítványom társainak. A szép haraszt azonnal feltűnt nekem annál is inkább, mert hiszen ez az első adat a Tátrára. A következő, vagyis a jelen év szeptemberében meglátogattuk a növényt termőhelyén. E hely pedig a Magas-Tátra déli alján a kisszalóki-patak (a katonai térkép szerint «Kand B.») völgyében van, még pedig a Klotild-út és Kisszalók község között lévő részének épen a közepe táján, közvetlenül a patak balpartján. A terület igen érdekes. Mintegy

¹⁾ Idecsatolok még a Lőcse-Lublói hegységre, valamint a szepesi Magurára vonatkozó néhány adatot is.

Hier erwähne ich auch einige neue Fundorte in dem Lőcse-Lublöer Gebirge, sowie in der Zipser Magura.

* Azokat a növényeket, amelyek egészen új adatok, ill. új fajok a területemre, *-gal jelölöm.

Diejenigen Pflanzen, welche für das genannte Gebiet neu sind, bezeichne ich mit einem *.

50—60 m. hosszú s valamivel keskenyebb hely ez, mely emberfej nagyságú görgetegekből álló kőhalmaz s szintje alig-alig emelkedik a talaj szintje fölé. Ez a kis kőtenger a környező pázsít rétéjéből szigetszerűen emelkedik ki s rajta néhány szál *lucfenyő*n, kevesebb *erdei-* és *fehér-fenyő*n, valamint egypár *borokán* kívül alig él növényzet. Mindössze a következőket találtam ott: *Leontodon hispidus* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Thymus oratus* MILL. var. *subcitratus* SCHREB., *Calluna vulgaris* SALISB., *Potentilla argentea* L., *Sempervivum soboliferum* SIMS., *Geranium Robertianum* L., *Asarum europaeum* L., *Dianthus Carthusianorum* L., *Helianthemum Chamaecistus* MILL. var. *hirsutum* (THUILL.) GROSS., *Cotoneaster integririma* MEDIC., *Aspidium Filix mas* Sw., *Athyrium Filix femina* (L.) ROTH. A kövek közül azonban *Asplenium Trichomanes* L., az *A. septentrionale* (L.) HOFFM. és a következő hybrid annál nagyobb mennyiségben törnek elő:

**Asplenium germanicum* WEIS. = *A. Trichomanes* × *septentrionale* ASCHERS., melyet a szülői között gyönyörű példányokban és elég nagy számban találtam.

Equisetum hiemale L. Fehérvíz völgyében Tátraháza és Késmárk között gyakori, a késmárki Hosszúerdőben, a Rókuszi fellápon.

Equisetum pratense L. Fehérvíz völgyében Tátraháza és Késmárk között, a Nagybabahegyen és ezen adat új e hegycsoportra, a Tycha-völgyben.

Triglochin maritimum L. Poprád város és Szepesteplic között lévő nedves réteken, valamint Szepesteplic és a Babahegy-csoport között az ú. n. Teplicei-láphan gyakori. [Bartal K. dolgozatában nem említi. Növ. Közl. II (1903.) p. 123.]

Setaria viridis (L.) BEAUV. Virág völgyben Poprád város közelében.

Setaria italica (L.) BEAUV. Poprád és Gánóc között a vasut mentén, de valószínűleg nem polgárosodik floránkban s csak a közlekedés okozta ideiglenes jelenség.

Agrostis rupestris ALL. var. *straminea* (SCHUR) A. u. G. a Nagytarpataki-völgyben.

Calamagrostis varia (SCHRAD.) BAUMG. A Homlokhegyen.

Sieglingia decumbens (L.) BERNH. Hosszúerdő Késmárk mellett. Virág völgy Poprád város mellett. A Geholon. Tátralomnic mellett DR. DEGEN A. úr szerint közönséges.

**Avena planiculmis* SCHRAD. Holzberg lomberdejében Leibic és Ruszkin között. Az ugyaniunen ismeretes *Vinca minor* L.-t is megtaláltam. (I. SAG. et SCHN. Fl. Carp. Centr. II. (1891.) p. 388.

Avena pratensis L. var. *semidecurvens* BORB. Vasvárm. Növényföldr. és Fl. (1887.) p. 158. Holzbergen Leibiz és Ruszkin között.

(Ezt a növényt DR. DEGEN A. úr határozta meg.)

Trisetum flavescens (L.) BEAUV.-ról alig állíthatjuk, hogy

behurcolt. Késmárk körül általánosan elterjedt s pompásan díszlik a Goldsbergen: itt még eldugott völgyeeskékben is nő a Goldseifen mentén. Sag. et Schn. elég adat hiányában nem tudja e növénynek vidékünkön való elterjedéséről táplált régi felfogást kiigazítani.

Trisetum fuscum (Krt.) R. et Schn. Felkai völgyben a Felkai-tó fölött a Gránátfal nedves szakadékaiban. (De nem az u. n. «Ewiger Regen» szikláin, amelyet némelyek szintén Gránátfalnak neveznek.)

Deschampsia caespitosa (L.) Beauv. var. *altissima* Aschers. A késmárki Hosszúerdőben.

Deschampsia caespitosa (L.) Beauv. var. *aurea* W. et Gr. A nagytarpataki völgyben.

Deschampsia flexuosa (L.) Trin. var. *Legei* (Bor.) Richt. Felkai völgyben, a tarpataki vízeséseknél. A *Deschampsia flexuosa* (L.) Trin. főalakja az egész Magas-Tátrán gyakori; magasabb fekvésű völgyekben a főalak helyett a var. *montana* (L.) Parl. terem. (Dr. Degen A. úr szerint.)

Sesleria Bielzii Schur. E füvet tudtommal két helyről ismerjük a Tátrában és pedig a Kopahágóról. közlé Uechtritz (Ö. B. Z. 1864. p. 223.), a Greinerről, közlé Dr. Degen Árpád (Magy. Bot. L. 1906. p. 111.): most pedig a harmadik termőhelyét közlöm a Tychavölgyből, ahol az ú. n. Jávorsziklán találtam 1906. augusztus végén.

Molinia coerulea (L.) Mch. Késmárki Hosszúerdőben.

Melica ciliata (L.) subsp. *transsilvanica* (Schur.) Hackel var. *glabrata* Cel. Virág völgy Poprád város közelében a Schlösschen-nél. A Koronahegyen a Pieninekben is ez az alak terem.

Koeleria cristata Pers. subsp. *ciliata genuina* A. u. G. Syn. Busóccal szemben a Poprád jobb partján fekvő hegyeken, Geholon, Virág völgyben Poprád város mellett, Dürrerbergen Késmárk mellett.

Koeleria pyramidata Lam. forma ad var. *glabriusculum* Domin vergens. Goldsberg, Dürrerberg Késmárk mellett.

Dactylis glomerata (L.) var. *pendula* Dum. Jeruzsálemhegy Késmárk mellett.

Dactylis glomerata (L.) var. *ciliata* Peterm. Késmárk melletti réteken Hunfalva felé.

Poa nemoralis (L.) var. *vulgaris* Gaud. Hosszúerdő, Tátralomnic, Tátrafüred, Rét a Goldseifen torkolatánál, Késmárk és Hunfalva között. Fehérvíz völgye. Késmárk és Tátraháza között.

Poa nemoralis (L.) var. *coarctata* Gaud. Bolondgerő, Tátralomnic, Goldseifen torkolata melletti réten.

Poa trivialis (L.) var. *semineutra* Richt. Ezen gyeuge hajlékony füvecskét a Geholon, a Lőcse-Lublói hegységben találtam.

Poa pratensis L.-re vonatkozó Tátrakörnyéki adatok a legnagyobbbrészt a *Poa pratensis* L. var. *angustifolia* (L.) Sm.-re vonatkoznak, amely alak mindenütt közönségesen elterjedt. A Babahegyen egy feltűnően vékony és hosszú szőrszerű levéllel bíró

alak is tenyészik. Ezen alak a var. *capillifolia* KALCHBR., mely közel áll a *Poa stiriaca* HAYEK et FRITSCH-hez. (Növényemet DR. DEGEN Á. úr determinálta.)

A var. *angustifolia*-nak egy tiszta fehér bugájú alakja nő Késmárk és Leibic között. *Poa pratensis* L. var. *vulgaris* GAUD. már sokkal ritkább. Typikus alakjában találtam Jávorsziklán a Tychavölgyben, de idevonhatom azokat is, amelyeket Késmárk mellett a Wein-féle gyár körül és a Geholon gyűjtöttem.

**Poa hybrida* GAUD. Terem Tátralomnic és Tátrafüred között a Klotild-út mentén. A hozzá nagyon hasonló *Poa Chairii* VILL.-tól az aljukon gypjával bíró virágpolyvái által, valamint keskenyebb s egyenletesen hegyesedő levelei által könnyen megkülönböztethető.

Glyceria fluitans (L.) R. BR. var. *triticea* FRIES. (syn. *Glyceria fluitans* (L.) R. BR. var. *loliacea* in A. u. G. Syn. II/1 446.) Ritka növény a Tátra vidékén. Találtam Tátraszéplak fölött a lucfenyő-erdőben a felkai völgybe vezető út szélén. A buga ágai a tengelyen magánosak s egyfüzérkéjűek, nagyon tengelyhez simulók. Némely példánynál a felső bугa-ágak párosak szintén egy-egy füzérkével; a legalsó és következő elágazásnál a bугa főtengelye mindig egy ágat visel.

Bromus inermis LEYSS. subsp. *Reimanni* A. u. G. Syn. II 1. (1901) p. 590. Ezen növény az idézett munka szerint csupán a Késmárk mellett lévő Jeruzsálemhegyen terem; s noha a *Bromus inermis* LEYSS. ott nagyon közönséges, az említett subspecies diagnosisával megegyező jellemű növényt négy évig tartó keresésem dacára nem találtam. Terem ugyan a Jeruzsálemhegyen valamivel sűrűbb és szélesebb levelű *Bromus*, amelynek rendesen sok tőhajtása van. A sűrűbb levélzet sohasem a virágzó száron, hanem a tőhajtásokon tűnik fel különösen ősssel hervadás után, amidőn sűrű csoportokban fehéritik a gypet. Ismétlem azonban, hogy ezen szélesebb levelű száratok mindig meddőknek tapasztaltam. A virágzó növény bугája rendszerint normális fejlődésű, olykor kisebb mint a tőalaké, de nem mondhatni róluk, hogy füzérszerűen összehúzódtak, legfeljebb, hogy mérsékelten kiterjedtek, amelyekhez hasonlókat a budai Gellérthegyen is gyűjtöttem. Egyébiránt minden *Bromus inermis* LEYSS. fejlődésének egy szakában keskeny s összehúzódtott bугájú. Úgy a helyszínén. mint a herbariumi példányokon meggyőződtem, hogy a Jeruzsálemhegyen termő *Bromusok* füzérkéiről nem mondhatjuk, hogy 2—3 virágúak. A bугa alsó füzérkéi néha (3) 4—5 s a felső füzérkéik 8—9 virágúak. A füzérkéik hossza 15—25 mm. A Gellérthegyen gyűjtött *Bromus*-om füzérszerkezete is megegyezik ezen Jeruzsálemhegyi alakéval. Idevéve azon tapasztalatomat, hogy a virágzó példányokon nem lehet fel a sűrűn álló levélzet, hanem csak a meddő hajtásokon, az a meggyőződésem, hogy ezen *Bromus Reimanni* A. u. G.-nek nevezett növényalak ma csak imaginarius

fogalom, melynek objectuma nem él a szóbanforgó lelőhelyen. Lehetséges, hogy a subspecies felállítása abnormális individuumok alapján történt.

Bromus erectus HUDS. subsp. *euerectus* A. u. G. Nem áll az az állítás, mintha e növény ritka volna. (Lásd SAG. és SCHX. Fl. Carp. Centr. II. p. 559.) Késmárk mellett a Grätzseifenben oly nagy mennyiségben és sűrűn tenyészik itt, mintha vetve volna. Goldsberg lejtői a Poprád jobb partján, Goldseifenbach, Dürrerberg Késmárk mellett, Lopusna patak völgyében a Babahegység nyugati szélén (Liptó m.). Valamennyi helyen a var. *Hackelii* BORB. erősen pillás levelű és hüvel्यू alakban.

Agropyrum repens (L.) BEAUV. subsp. *eurepens* A. u. G. SYN. var. *cristatum* DÖLL. Város szélein Késmárk körül.

Agropyrum intermedium (HOST.) BEAUV. subsp. *glaucum* (DESF.) A. u. G. var. *virescens* PAXC. Jeruzsálemhegyen, és var. *hispidum* A. u. G. szintén a Jeruzsálemhegyen.

Agropyrum caninum (L.) BEAUV. Kisbabahegy, Késmárk mellett a Meese-féle sörfőzőnél, Goldseifenbach.

Lolium multiflorum LAM. var. *aristatum* LAG. SYN. *Lolium italicum* A. BR., *Lolium multiflorum* LAM. var. *perennans* A. u. G. SYN. II/1 p. 757. Tátralomnicon a Palace Hotel közelében. Valószínűleg vetették.

**Cuviera europaea* (L.) KOEL. Találtam sok példányban a Wassersechlichtnél a turista-ösvény mellett Barlangliget közelében. A növény már érőfélben volt szeptember 1-én, amikor felfedeztem s magas szalmájú csoportjai a *Festuca gigantea* (L.) VILL.-al keveredve messziről feltűnnek.

Elyna Bellardii (ALL.) KOCH-t én is megtaláltam a Siratón (Greiner) *Carex capillaris* (L.) társaságában. Felfedezte DR. DEGEN A. s közölte a Magy. Bot. L. 1906. évf.-ban. (p. 109.)

Blysmus compressus (L.) PAXC. Busóc pályaudvar mellett, Virág völgyben Poprád város közelében, a Csorba-tó partján.

Carex muricata L. Rókuszi fellápon, késmárki Hosszúerdőben, Holzbergen Leibic és Ruszkin között. Tátralomnicon.

Carex paniculata L. Nem éppen olyan ritka, mint a Fl. Carp. Centr. szerzői állítják. Terem: Rókuszi fellápos területen, Tátralomnicon (Palace Hotel közelében), Barlangliget és Sarpanec között, Szepesteplíc körül.

Carex stellulata GOOD. Tátralomnic körül, a tátralomnici «Háromtavacska»-ban, a Tarpataki vízeséseknél.

Carex canescens L. Mlinicavölgyben, a Csorba-tó partján.

Carex lagopina WHLEG. A havasi völgyekben elterjedt. Gyűjtöttem: Omladékvölgyben (Trümmertal), Nadkóktónál a Mlinicavölgyben, a Himzó-tó körül a menguszfalvi völgyben.

**Carex remota* L. Tátralomnic mellett és Barlangliget mellett gyűjtöttem. Jóllehet SAG. és SCHX. a már idézett munkában (p. 510) megemlítik Barlangligetet mint lelőhelyet, mégis — meglehet

tévedésből — e sást sorszám nélkül, zárjel alatt, mint az általuk szorosabban tárgyalt területen elő nem fordulót említik.

**Carex stricta* Good. A Magas Tátrához legközelebb a szepes-teplici láposréteken található. E terület beható növényzeti ismeretét megtaláljuk a Növ. közl. 1903. évf. 97—129. és 145—161. lapjain, de nem említettnek ezen dolgozatban sem e növény, sem pedig a hozzá sokszor hasonló *C. Burbaumii* WHLBG., amelyek pedig biztosan teremnek ott.

Carex Goodenoughii Gay. var. *turfosa* Fr. Háromtavaeskában Tátralomnic mellett, rókuszi fellápon (SIMK. is l. Emlékk. p. 674) Mlinicavölgyben.

Carex Buxbaumii WAHLBG. Tömegesen fordul elő mocsaras rétteinkben, így: Tiefergrundban és a Hosszúerdőben Késmárk mellett. Goldseifen pátaik völgyében Goldsberg mellett, a szepes-teplici réteken.

Carex atrata L. var. *aterrima* HOPPE. Menguszfalvi-völgyben a Poprádi-tó és a Hinzói-tó között.

Carex pilulifera L. Rókuszi fellápon.

Carex tomentosa L. SAG. és SCHN. munkája csak egy termőhelyét ismeri e sásnak. De terem a Babahegy száraz oldalain, Goldsberg melletti réten a Poprád jobb partján a Goldseifen torkolatától nem messze, Holzbergnél Leibic és Ruszkin között.

Carex ornithopoda WILLD. Barlangligeti cseppkőbarlangnál, Homlokhegyen jóval a Vaskapu fölött s hasonló magasságban a lipői Chocshegy tetejénis észleltem, Szepesi Magurában a Krighi-hegyvel szemközt az országút mentén.

Carex atrofusca SCHKUHR. SYN.: *Carex ustulata* WHLBG. A Greineren 1905 július 27-én és 1907 július 21-én gyűjtöttem. Lásd még M. B. L. 1906. évf. p. 111. A Bélai havasokról először SIMONKAI közli a *Carex ustulata*-t, [V. ö. Term. Tud. Társ. Emlékk. (1892) p. 674.] dolgozatából azonban nem tűnik ki, hogy vajjon a Greineren gyűjtötte-e e növényt vagy másutt.

Carex rostrata STOKES Tátralomnic, Busóc mellett a Poprád parton, rókuszi felláp. Tiefergrund Késmárk mellett, Kakaslomnic, Késmárk—Hunfalva között, Goldsberg alatti mocsarak a Poprád partján.

Carex vesicaria L. Háromtavaeska Tátralomnicnél, Goldsberg melletti réten a Goldseifen torkolatánál, a késmárki Hosszúerdőben.

Juncus filiformis L. Poduplaszki-völgyben, Fehértó partján Durlberg mellett s ugyancsak megerősíthetem Fritze és Ilse adatát a Predni—Handelvölgyre nézve.

Juncus triglumis L. Egész biztosan terem a Mészárszékek gyepek gerinchajlásában. SAG. et SCHN. kétli az ezen helyen való előfordulását. (Fl. Carp. Centr. p. 490.)

Juncus glaucus EHRH. Nem gyakori növény s csak Poprád

város melletti Virág völgyből, a Nesselgrat ról, Sárberék (Sarpanec) mellől, valamint a Geholról gyűjtöttem.

**Luzula sudetica* (WILLD.) DC. var. *pallescens* (WAHL.) ASCHERS. Ezen szép növény a Csorbató körül terem.

Thesium alpinum L. A Kriván sziklás oldalán a Zöldtó mellett.

Stellaria Frieseana SER. Tátraháza és a Lersch-villa között.

Stellaria uliginosa MURR. Mlinicavölgyben: a Csorbató mellett. Utóbbi helyen még szeptember 30-án is roppant buján diszlett a tavaly őszön.

Cerastium triviale LINK. var. *glabratum* NEILR. SYN. *Cerastium holosteoides* SCHUR. non FR. (I. G. BECH. Fl. v. N. Ö. p. 367.) A Késmárki-itatónál

**Cerastium tomentosum* L. A késmárki ág. h. ev. lyceum körül gyepeken elvadulva.

**Ranunculus Lingua* L. Egy pár év óta polgárosult Kakaslomnic és Hunfalva között a vasút mentén mocsaras árkokban.

Barbarea lyrata ASCHERS. SYN.: *Barbarea vulgaris* R. BR. var. *typica* G. BECK. Fl. v. N.-Öst. 1892. p. 462. Késmárk mellett a Poprád partján. Szántóföldek szélén a késmárki Hosszúerdő felé.

Barbarea stricta ANDRAE. Kakaslomnicnél a Poprádparton.

Hesperis sibirica L. var. *candida* (KIT.) BORB. Késmárk mellett a Meese-téle sörgyár körül, Hunfalvánál.

**Geranium sanguineum* L. Tiefergrundban Késmárk mellett. Paradicsomvölgy Goldsbergen. (Harmadik lelőhelyét lásd Növ. Közl. 1903. évf. p. 152.)

Helianthemum Chamaccistus MILL. subsp. *barbatum* (LAM.) GROSS. var.: *hirsutum* (THUILL.) GROSS. In Engl. Regn. Veg. Consp. IV. 193. (1903.) p. 82. syn.: *H. obscurum* PERS. Greiner, Babahegy, Dürrenberg és Jeruzsálemhegy Késmárk mellett.

Helianthemum Chamaccistus MILL. subsp. *barbatum* (LAM.) GROSS. var.: *serpyllifolium* (CR.) GROSS. In ENGL. Regni Veg. Consp. IV. 193. (1903.) p. 82. Syn.: *Helianthemum glabrum* (KOCH.) KERNER in Sched. ad Fl. exs. austr. hung. III. (1883) p. 72. Drechslerhäuschen, Késmárki Zöldtó, Greiner.

Helianthemum Chamaccistus MILL. subsp. *barbatum* (LAM.) GROSS. var.: *grandiflorum* (SCOP.) FIEK in ENGL. Regn. Veg. Consp. IV. 193. (1903.) p. 83. Homlokhegyen és a Jávorsziklán a Tychavölgyben.

Vaccinium uliginosum L. Köpataki-tónál, Csorbatónál és Morgás (Ratzenberg) alatt a Zöldtó közelében.

Gentiana Pneumonanthe L. A növénybendús késmárki Hosszúerdőben is terem.

Gentiana verna L. var. *aestiva* (SCHIM.) SHULT. Hunfalván október elején is igen csinos csoportokban diszlik. Előfordul a var.: *carpatica* KRR. és a var.: *subbrachyphylla* BORB. is különösen Sarpanec környékén s Barlanglgettől fel a Faixtisztásig.

Gentiana austriaca KERN. Késmárk és Tátraháza között.

Gentiana praecox KERN. Késmárki Hosszúerdőben, Magassik és Faixtisztás között, Csorba állomásnál, felkai völgyben az «Ewiger Regen»-nél. A var. *flavicans* BORB. nő a Bolondgerőn, Homlokhegyen.

Gentiana axillaris (SCHM.) WETTST. Fehérvíz völgyében, Késmárk és Tátraháza között. Stracenai-völgyben (Gömör vm.). A Popova-hegyen Vernár mellett (Gömör vm.) közönséges, de itt nem típusos alakjában terem. Gyűjtöttem 1907 aug. 6-án. Érettebb termések egy része ülő, többeknél rövidebb vagy hosszabb gynophorium látható. Virágaik 15—22 mm. hosszúak. Igen feltűnők szálcsészesallangjai, melyek a csésze csövénél mindig jóval, vagy kétszer hosszabbak. Valamennyi növény 30—40 cm. magas. A popova-hegyi alakok tehát typust egyáltalában nem képviselnek, hanem részint a *G. carpatica* WETTST. (*carpaticola* BORB.) jegyeit (részben ülőtermés, 22 mm. hosszú párt), részint pedig a *G. axillaris* SCHM. jegyeit (részben gynophoros termő, hosszú kehelysallang, részben apró párt) egyesítik, amiért e növényeket morphologiai tekintetben a *carpatica* és *axillaris* között állóknak tekintem.

Gentiana lutescens VEL. f. *ionantha* BORB. pro specie. Syn. *Gentiana praeflorens* WETTST. A Geholon (1060 m.) a Lőcse-lublói-hegységben bőven és gyönyörű példányokban terem. Selzenbergen a leibici kénfürdő mellett már május 20-án. Ezen dolgozatban a csorbai állomás mellől idézett *G. praecox* KERN. 25—28 mm. hosszú virágaival szintén ide közeledik. (E növényt Dr. DEGEN A. úr határozta meg.)

Symphytum cordatum W. et K. Smreciny-n, a Szepesi Magurában: Selzenbergen, kénfürdő közelében. Ezen hegygerincen, s tovább a Jankovec felé, rendkívül szép a tavaszi vegetatio. A *Crocus Heuffelianus* HERB., *Scilla bifolia* L. *Galanthus nivalis* L. töménytelen sokasága, s beléjük vegyülve a *Primula elatior* (L.) HILL, *Anemone nemorosa* L. és *ranunculoides* L., valamint a *Dentaria glandulosa* W. et K. is szép virágaikkal oly gyönyörű virágompát, és tenseszes színharmoniaát varázsolnak elő, amit híven ecseletni alig lehetne.

Pulmonaria montana LEJ. A Poprád folyó jobb partján, a Goldsberg lejtőin is terem.

Campanula patula L. var. *flaccida* WALLR. Tátraházán; Goldsberg lejtőin a Poprád partján.

Campanula Cervicaria L. Tátralomnicon, a Palace Hotel mögött a moréna lejtőn.

Carlina vulgaris L. A késmárki Jeruzsálemhegyen, és igen szép példányok díszlenek a Nesselgraton a Drechslerhäuschen felé.

Carlina acaulis L. Közönséges mindenütt és felhatol 1400 m. magasságig a Faixtisztásra is; a var. *alpina* (JACQ.) G. BECK Fl. v. N. Ö. (1893.) p. 1226. a Jeruzsálemhegyen és a Dürrenbergen Késmárk mellett.

**Petasites Kablikianus* TAUSCH.

Különös és érdekes, hogy ezen növényt a Tatra flórájának kutatói mindig elnézték. Ennek a körülménynak csupán csak az lehetett az oka, hogy növényünk feltűnő virágai április végén és május első felében, magasabb régiókban pedig május második felében nyílnak, amidőn pedig botanikus csak elvétve kutatott hegységünkben. A később fejlődő leveleket nem is vizsgálták, avagy éppen elnézték és a *Petasites hybridus* (L.) G. M. SCH. (= *P. officinalis* MICH.)-el, esetleg a *Petasites albus* (L.) GÄRTN.-rel tévesztették össze.

A *P. Kablikianus*-t először SCHERFEL AURÉL felkai botanikus, gyógyszerész gyűjtése nyomán DR. BORBÁS VINCE közölte a kistarpataki völgyből.¹⁾ Nem valószínűtlen azonban, hogy ezen növényt már HAUSKNECHT látta Barlangliget közelében lévő Schächtengrundban, s benne az ehhez némely tekintetben hasonló ²⁾ *Petasites niveus* (VILL.) BAUMG.-t vélvén felismerni, az utóbbi néven helytelenül közölte.³⁾

Miután én 1905 május 14-én éppen a Schächtengrund közelében olyan *Petasitesek* szép példáit gyűjtöttem, amelyekre sem a *P. albus*, sem pedig a *P. hybridus* diagnózisai ráolvashatók nem voltak — s megismervén egyben BORBÁS adatait is, kezdtem e különösnek látszó növény iránt nagyobb figyelemmel lenni. Az azóta tartó kutatásaim oda vezettek, hogy a *Petasites Kablikianus* Magas Tátránkban gyakori és tömegesen előforduló növény. Lelőhelyein *P. albussal* gyakran található, míg a *P. hybridussal* csak nagyon ritkán társul és akkor is csak ott, ahol tovaterjedését a legalsóbb határa szegi.

Lelőhelyei: a kistarpataki völgy, ahol nagyon közönséges. Május 24-én a völgy alsó részében az éppen olvadó hómezők között mindenütt, különösen a patak partján, virágzásban volt. Fönn a tófalán ekkor bontakoztak a bimbós fészkek levélburkaikból; tarpataki vizesések: itt sok *P. albus*-szal él együtt; a Poprád-patak mentén, a Csorbató közelében ott, ahol a patak végleg elhagyja a Klotild-utat; a Klotild-út mentén a késmárki-itatótól Barlangliget felé; a Schwarzwasser völgyében az ú. n. «Tiefergrund»-ban a Stösschen és a Bélai mészhavasok között föl egészen a 7 forrásig (ide tartozik Haussknecht fentebb említett schächtengrundi adata); a Drechslerhäuschen katlana, de fönn a Störnberg oldalában, amelynek nehezen mászható meredek, füves, szakadékos lejtőit nem legeltethetik. Ugyanitt akadtam rá a néhány példányban még díszlő *Cerinthé alpina* Kit.-re is; Bélapatak mentén Barlangliget és Zár (Zdjar) község között. Ezen területen láttam csak a *P. hybridus* közelében és pedig erdős, árnyékos helyeken a *P.*

¹⁾ V. ö. Term.-Tud. Közl. Pótf. 1895. p. 124—125. és Term.-Tud. Közl. 1902. p. 372.

²⁾ V. ö. Ö. B. Z. 1890. (XL.) p. 292.

³⁾ V. ö. Ö. B. Z. 1864. (XIV.) p. 214.

Kablikianus út tanyát, míg a nyílt helyeken a *P. hybridus* váltja őt fel: a Fehérvíz (Weisswasser) völgyének egész hosszában Késmárkig; itt megvizsgáltam azokat, amelyek a Morgás (Ratzenberg) alatt díszítik a patak partját, (l. a képet), valamint azokat, amelyek Késmárk és Tátraháza között teremnek; Poduplaszki-völgyben, egészen a Pod Visoka-ig; végül pedig meg kell említenem, hogy a Magas-Tátrától távolabb, a Kvacسانی-völgyben (Árva-Liptói dolomithegység) is nagyon sokat találtam belőlük *P. albus* társaságában.

A *P. Kablikianus* Tátránkban kiválólag nedves és árnyékos helyeken tenyészik és innen nem is a távozik el. Csupán a havasi

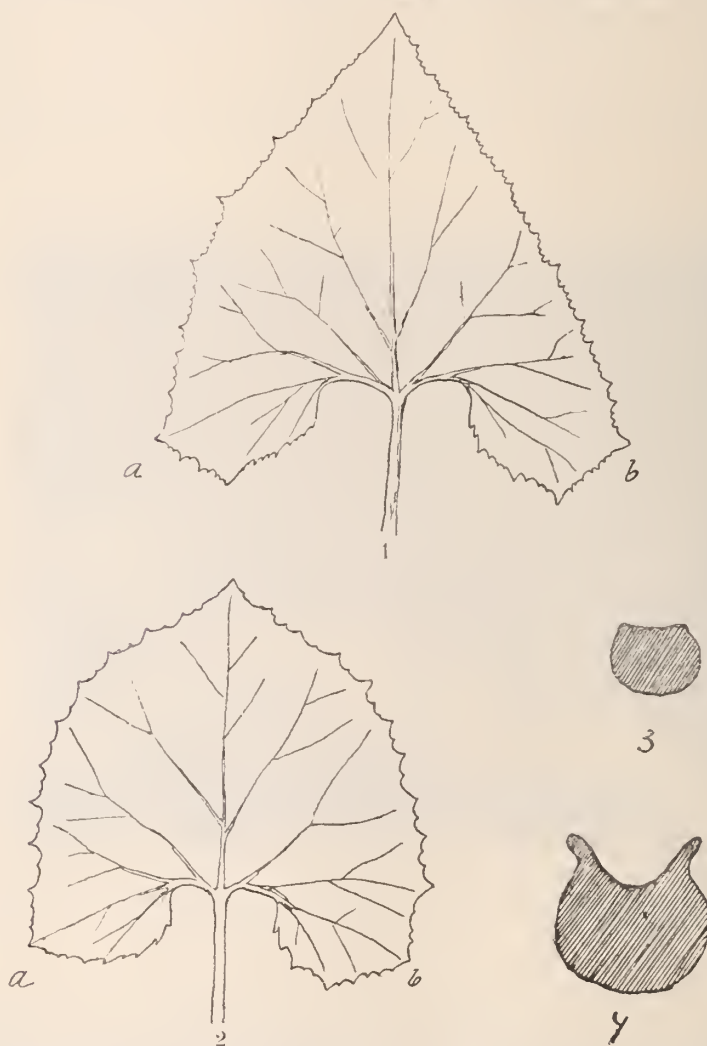
Petasites Kablikianus TAUSCH. csoport a Fehérvíz (Weisswasser) völgyében a Morgás (Ratzenberg) alatt *Anthriscus silvestris* (L.) HOFFM. társaságában. (Eredeti felvétel.)

jellegű helyeken, mint a kistarpataki völgyben, található árnyékos nyújtó védelem nélkül. A termőhely magas fekvése mintegy pótolja az alacsonyabb helyek árnyékát. Árnyékos termőhelyeken levelei méteres magasságra is megnőnek s puhább állományúak, míg a havasi tájon alacsonyabbak, levéllemezüik pedig bőrneműbbek és merevebbek.

A *P. Kablikianus*nak más *Petasites* rokonaihoz való helyzetét helyes alapon először ČELAKOVSKY tisztázta alapos tanulmányával.¹⁾ És csakugyan — a növények levélszerveire gondolva —

¹⁾ V. ö. Ö. B. Z. 1890. (XL.) p. 255. és 287., és ezt kiegészíti KRAŠAN Ö. B. Z. 1896. (XLVI.) p. 345.

a *P. Kablikianus* és *P. albus* között oly nagy különbségek vannak, hogy e két faj semmikép sem tévesztendő össze. A *P. albus* egészen kerek s élesen fogazott, azaz kinyúló fogakkal bíró, fo-

Petasites Kablikianus levelei négyszer kisebbítve. 1. tipikus levél, 2. kevésbé tipikus levél. 3. előbbi levélnyelének harántmetszete, 4. a *P. hybridus* levélnyelének harántmetszete. (Eredeti rajz.)

nákukon határozottan molyhos levele és a levél vállának nem szivalakú alkotása már felületes megtekintésre is azonnal elválasztja őt a *P. Kablikianus*-tól. Annál könnyebben tévesztendő azonban össze a *P. hybridus*-szal. Különösen kezdetben kell nagyon

keresni a különbségeket, a gyakorlott szem azonban könnyen felismeri e két fajt levéléről is.

A *P. Kablikianus* és *P. hybridus* levelének legállandóbb különbsége a levélnyel alkotása. Minden többi, a lemezre vonatkozó bár igen fontos különbség sok esetben többé-kevésbé módosul. A tarpataki vízeséseknél még ugyanazon példány levelei között is, a levél lemezének változatos és elég lényegesen eltérő alakulásait gyűjtöttem és figyeltem meg. Nedveshideg, vagy nedves-árnyékos helyen találjuk a legtypikusabban kifejlődött leveleket. Mihelyt a növény más természetű termőhelyeken fejlődik ki, azonnal veszít típusos alakjából.

En a *P. hybridus* és *P. Kablikianus* levél különbségeit sokat tanulmányoztam, és azokat a különbségeket, amelyek révén az utóbbi két *Petasites* leveleiről legkönnyebben felismerem, a következőkép állíthatom egymás mellé:

Petasites Kablikianus.

Levélnyele ceruzánál alig vastagabb vagy vékonyabb, aránylag hosszú és rendszeren élénken vörösbarna színű; vízcsatornája szélein minden feltűnő ormó nélkül. (3. rajz.)

A levél lemeze jellegzetesen háromszög alakú, azaz csúcsa elől hegyes s a levél vállának jobb és baloldali karélyai jelentékenyen fejlődöttek és szögletesek. (1. rajz.) Olyan példányok, amelyek árnyékos helyekről elkerülnek, leveleikkel határozottan közelednek a *P. hybridus* kör alakú leveleihez úgy, hogy néha hamarjában nehéz eldönteni a levél hovatarozását. (2. rajz.) A levélnyel alakja ilyenkor azonnal segítségünkre lehet

A kifejlett levéllemez rendszerint kisebb 18—20 cm. széles s ritkábbak, a —25 cm. szélességig való levelek.

A levél felső lapja üdezőld, zsiros fényű.¹⁾

Hűvös helyeken, az alhavasi és havasi régióban él.

Petasites hybridus.

Levélnyele vastag és rövidebb, ferdébb állású; vízcsatornája erősen kifejlődött ormós szegélyzettel. (4. rajz.)

A levelek rendszerint egészen köralakúak s ritkán hegyesedő csúcsuak; vállkarélyai nem szegletesek.

A kifejlett levél nagy, 25 cm.-nél mindig szélesebb.

A levél felső lapja homályos, vagy szürkés színű fénytelen (molyhosság benyomását kelti).

A síkságokon, enyhébb klímájú helyeken terem.

¹⁾ ČELAKOVSKÝ a *Kablikianus* levél felszínét «matt»-nak írja, lásd id. helyen. p. 290.

A két faj levélszélének fogazatát, valamint a levél visszájának a mezét nem tartom jó megkülönböztető bélyegegnek. Vannak ugyanis olyan *P. Kablikianus* példák, amelyeknek egészen fiatal (fejletlen) levelei visszájukon kopaszok s vannak olyanok, amelyek fehéren molhosok s csak később kopaszodnak le. Ezen ingadozásoknak megfelelően a fejlett leveleken is találhatunk mezbeli eltéréseket.

Leontopodium alpinum Cass. var. *lariflorum* Roch., melyet Dr. BORBÁS V. a M. Kárp. Egyl. 1884 évf.-ban felemlít, található lent a Tychavölgyben, a Jávorszikla alatt, törmeléken és humuszon, míg fönt a Jávorsziklán a tipikus alak terem.

Cirsium heterophyllum ALL. típusos alakja, melynek minden levele sűrűn hasogatott, a Kriván alatt Pod-Banszkonál gyakori; egybeüitt, mint pld. a tarpataki vízeséseknél, a Kőpatakítónál a hűfenyő felső határán, Tátrafüreden, a kistarpataki völgyben a var.: *indivisum* DC. = *C. helenioides* ALL. alakban elterjedt.

Tragopogon orientalis L. A Sirató (Greiner) keletioldalan 1800 m. magasban is díszlik s intenzív narancssárga színével már messziről üdvözlí a botanikust.

Erigeron canadensis L. Virág völgyön, Poprád város közelében, Nagyeörnél Késmárk és Szepesbela között.

Trinorpha attica (VILL.) VIERHAPP. SYN.: *Erigeron carpaticus* GRIS. A Faixtisztás sziklái között.

*) *Inula vulgaris* (LAM.) TREV. SYN. *Inula Conyza* DC. Barlangliget közelében, a Wasserschlichttől nem messze, ott, ahol a Drechslerbäuschen felé vezető gyalogút emelkedni kezd.

Közleményem befejezése előtt megemlítem, hogy némely növényt vidéküinkről közölt lelőhelyein hasztalan keresek; ennél fogva azt kell hinnem, hogy onnan kivesztek. Ilyenek: *Comarum palustre* L. a késmárki Hosszúerdőből. Valahányszor itt kerestem, a *Sanguisorba officinalis* levelei kísértettek; e növényt Dr. DÉGEN ÁRPÁD úr szíves utasításai nyomán az általa még nem közölt helyen, a tátralomnici Háromtávaeskában találtam meg; *Holcus mollis* L. a késmárki Hosszúerdőből, ahol mindig a *Holcus lanatus* L.-t találtam; a *Kobresia caricina* WILLD. a Tengerszem-tó kifolyása környékéről; a *Myosurus minimus* L. végre pedig az *Alchemilla arvensis* (L.) Scop., mely növény jóllehet WAHLENBERG szerint (Fl. Carp. Princ. (1814.) p. 45.) Késmárk körül, mindenütt gyakori, én sehol sem tudtam reá akadni. Dr. DÉGEN Á. úr szíves értesítéséből azonban tudom, hogy RICHTER LAJOS gyűjtötte Zdjár mellett. Mindenesetre, ha még tenyészik is Késmárk környékén, itt egyike a legritkább növényeinknek.

* * *

Nem mulasztatom hálámat* és köszönetemet kifejezni Dr. FILÁRSZKY NÁNDOR úrnak, ki a vezetése alatt levő növénytani múzeumból könyveket és herbáriumi anyagot bocsájtott rendelkezésemre; továbbá Dr. DÉGEN ÁRPÁD úrnak, aki számos útbaigazi-

tásával, főleg kétesebb Graminea-im s egyes más növényeinknek szíves revideálásával erősített meg növénytani kutatásaim eredményeiben.

Jelentés a «Vereinigung für angewandte Botanik»-nak 1908 augusztus hó 4—7-ig Strassburgban tartott gyűléséről. *)

(Kivonat a N. M. DARÁNYI IGNÁZ DR. földművelésügyi m. kir. Minister elé terjesztett jelentésből.)

Az augusztus hó 4-én reggel 9 órakor az egyetem növénytani intézetének tantermében tartott első ülésén ZACHARIAS E. dr. hamburgi tanár, elnök üdvözölte az egyesület megjelent tagjait s felkérte WITTMACK L. dr. titkos kormánytanácsost, hogy tartsa meg

«A hivatalos ügyekben adandó szakvélemények egyöntetősége érdekében szükséges szervezkedés szükségességéről»

ezimen hirdetett előadását.

WITTMACK előadásának bevezetésében felsorolja azon eseteket, a melyekben botanikusoktól leggyakrabban szoktak szakvéleményeket kérni; ezen esetek közül legfontosabbnak tartja azokat, a melyekben a felettes hatóságok kérnek szakvéleményt, mert ezekben a szakférfiú *köteles* véleményt nyilvánítni. Felemlíti, hogy a porosz igazságügyminister valamelyik nyilatkozatában kíváncsnak mondta azt, hogy a bíróságok véleményeket csakis a szakjukban kiváló emberektől kérjenek.

WITTMACK szerint a szakvélemények három csoportba oszthatók u. m.:

1. oly szakvéleményekre, a melyeket bíróságok,
2. olyanokra, a melyeket vámhivatalok, s végül
3. oly szakvéleményekre, a melyeket közigazgatási hatóságok kérnek.

Az első kategoriába tartozó szakvéleményekről megjegyzi, hogy a bíróságok elé kerülő szakvélemények között igen gyakran lényeges eltérések mutatkoznak s csak kivételesen fordul elő az, hogy a meghallgatott szakemberek véleménye teljesen egybevág.

Az eltérések és ellentmondások akkor szoktak a legnagyobbak lenni, ha pörös kérdésekben a felperes s az alperes külön szakférfiú támogatásával száll a síkra; leginkább ezen esetekben találkozunk sokszor diametralisan ellenkező szakvéleményekkel. A bíróság ily esetekben úgy segít magán, hogy maga is külön szakértőt hallgat meg. Sok bíróság e célra rendelkezik is fel-

*) Bericht über die am 4—7. August 1908 in Strassburg abgehaltene Versammlung der «Vereinigung für angewandte Botanik».

(Wir müssen des Umfanges dieses Artikels wegen von einer deutschen Uebersetzung absehen. Red.)

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1909

Band/Volume: [8](#)

Autor(en)/Author(s): Nyarady E.Gyula

Artikel/Article: [Új növények a Magas-Tatra és közvetlen környékének flórájában s adatok, ezek részletesebb ismeretéhez. Neue Pflanzen aus dem Florengebiete der Hohen-Tatra und ihrer nächsten Umgebung, sowie Beiträge zur ausführlichen Kenntnis ihrer Pflanzenwelt. 68-81](#)